

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno studenta: Bc. Vanda Fouňová

Název práce: Zvony a zvonaři na Rokycansku

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

Oponent: Mgr. Radek Lunga

Obor a forma studia: Archivnictví a PVH

Povinná kritéria hodnocení práce	Stupeň hodnocení			
	1	2	3	4
Formální úprava a náležitosti práce	1			
Logická stavba a členění práce	1			
Jazyková a terminologická úroveň		2		
Adekvátnost použitých metod a způsob jejich použití		2		
Důkladnost zpracování (jdoucí do podrobnosti)		2		
Práce s literaturou (citace, poznámky)		2		
Práce s prameny (využití, citace, poznámky)		2		
Vymezení cíle a jeho naplnění		2		
Vlastní přínos studenta	1			

Připomínky a náměty:

Připomínky k práci se týkají těchto okruhů:

1) Chybí přesnější vymezení zkoumaného regionu. V textu jsem našel formulaci „v oblasti Rokycanska“ nebo „v oblasti dnešního okresu Rokycany“, samotný název práce uvádí „Rokycansko“. Z výčtu obcí a osad uvedených v katalogu je patrné, že jde především o okres Rokycany. Ten je dnes vymezen zákonem o územně správním členění státu (č. 51/2020 Sb.). Lokality Čížová a Dožice by do katalogu tedy neměly patřit (jsou v okrese Plzeň-jih).

2) Některé objekty (lokality) zřejmě chybějí. V katalogu jsem nenašel např. kapli v Chockově, Skoupém, Svate Barboře u Radnic, kapli sv. Vojtěcha u Mýta, ve Štítově, hřbitovní kapli v Hlohovicích a Stupnu, kamennou sloupkovou zvoničku u Betlémské kaple ve Volduchách, dřevěnou sloupkovou zvoničku v Kamenném Újezdě, Rokycanův sbor ČCE v Rokycanech, zámek v Hřešihlavech nebo Mirošově.

Nejsou zohledněny zaniklé objekty, z nichž některé se nacházely ve zrušených obcích ve vojenském výcvikovém prostoru Brdy (Kolvín, Skořice, Štítov, Záběhlá aj.), jiné v katastru obcí existujících. Některé zaniklé objekty v katalogu jsou, ale není označeno, že už neexistují (např. zbořená kaple ve Střapoli).

Osada Terešova Huť se správně jmenuje Terešovská Huť.

3) Terminologická a pojmová nejednotnost.

Příklady:

- Označování dělicích znamének užívaných v nápisech není sjednoceno. Např. o Bartolomějových zvonech (1. třetina 16. století) se píše: a) „latinské nápisy odděloval heraldickými lillemi“; b) „Slova jsou od sebe oddělena ozdobnými x, malým zvonkem, kurzivním proškrtnutým \bar{x} a symbolem džbánku/karafy“; c) „Slova dělena listy, zvonkem a konvicí“; d) „Slova dělena reliéfy konvice, zvonku a akanty“; e) „Slova dělena ozdobnými x“. Platí však, že „zdobné x“ je lilie (možno použít i výraz heraldická lilie) a „džbánek/karafa“ je konvice.
- Forma zápisu ladění zvonů je nekriticky přebírána z pramenů nebo literatury, výsledkem je nepřehledné množství zápisů jednoho a téhož ladění – pro pojmenování tónu autorka užívá malá i velká písmena, index dolní i horní, oktávu označuje i neoznačuje. Výsledkem je mnoho různých druhů zápisu: např. f₂, g₁, C², cis, E. Správné psaní by však bylo: f₂, g₁, c₂, cis₃, e₁ (popř. f², g¹, c², cis³, e¹).

4) Katalog nesplňuje běžný epigrafický standard, tj. způsob, jakým by nápisy měly být reprodukovány, popisovány a klasifikovány. Z katalogových hesel není zřejmé, kolik nápisů je na zvonu, kde se nacházejí a jak jsou uspořádány do řádků. Názvy písem ne vždy odpovídají skutečnosti (např. Mýto, kostel sv. Jana Křtitele, zvon č. 2 – zvon z r. 1494 nemůže mít frakturní nápis, jde o gotickou minuskulu; Mýto, kostel sv. Štěpána, zvon č. 3 – typ písma, tj. kapitála, vůbec není uveden; Osek, kostel Nanebevzetí Panny Marie, zvon č. 1 „kvadrátní kapitála“ – jde o raně humanistickou kapitálu; Osek, kostel Nanebevzetí Panny Marie, zvon č. 4 „byla ponechána část nápisu v gotické fraktuře“ – jde o gotickou minuskulu).

Nesprávně jsou popsány varianty minuskulního písmene „s“. Píše se „Es jsou v textu nahrazena písmenem c (př. cemper = semper)“ a mylně se poukazuje na to, že jde o záležitost jedné (Bartolomějovy) dílny. Jde však o dvě podoby jednoho písmene, buď tzv. dlouhé „s“, nebo kulaté „s“ – používané zpravidla dle pozice v daném slovu. Kulaté „s“ má obvyklou podobu, dlouhé „s“ v nápisech vypadá jako „c“.

5) Nekriticky jsou přejímány údaje z pramenů a literatury.

Příklady:

- Volduchy (kostel sv. Bartoloměje), zvon č. 3 – označen – na základě evidenčního listu památkové péče – jako „1585 – Gotický zvon od neznámého autora ulitý v Plzni“ ... „Při horním okraji nápis gotickou minuskulou s chronogramem.“ Na fotografii je přitom jasně vidět, že jde o zvon barokní a nápis je v kapitále. Pokud by byl zvon na místě nejen vyfocen, ale i zdokumentován, pak by bylo možné konstatovat, že jde o zvon z 40.–60. let 18. století (přesný rok je v chronogramu) od Josefa Pernera z Plzně.
- Zbiroh (kostel sv. Mikuláše), zvon č. 3 – v katalogu uveden rok 1533, bez odkazu na pramen nebo literaturu, přitom zvon má jen nápis „lvcas. mrcvs. iohannes. mathev. magter. Sepan“ bez uvedení data

6) Přehlednost katalogu a kvalita a rozsah dokumentace zvonů jsou pro další využití mnohdy nedostačující.

Příklady:

- Popisy dochovaných zvonů nejsou provedeny podle zjištění na místě.
- V katalogu není důsledně a jednotně označeno, který zvon se dochoval dodnes a který zanikl.
- U velkého počtu dochovaných zvonů (z více než deseti lokalit) chybějí rozměry, a to i základní rozměr, tj. průměr zvonu.

- Popisy dochovaných zvonů jsou disproporční – někde je do popisů zahrnuta doprovodná výzdoba koruny a členění linkami a reliéfními pásy, jinde jen nápisy a reliéfy.
- V katalogu není vždy vyznačeno, odkud pocházejí převzaté údaje o zvonech (datace, přepis nápisu apod.), tj. katalogová hesla nejsou napojena na prameny, popř. literaturu.

Celkové posouzení práce a zdůvodnění hodnocení:

Autorka předložené diplomní práce *Zvony a zvonaři na Rokycansku* na základě vlastního výzkumu archivních pramenů, literatury (zvláště uměleckohistorických topografií) a evidence památkové péče, částečně kombinovaného s průzkumem provedeným na místě, sestavila podrobný katalog nedochovaných i dochovaných zvonů na Rokycansku. Vzhledem k tomu, že katalog tvoří tříčtvrtinový podíl na celé práci, považuji jej za její těžiště, a ve svém hodnocení se soustředím zvláště na něj. Úvodní části práce, týkající se zvonů, zvonařů a rekvizic, mají spíše kompilační charakter, jsou založeny na dostupné literatuře a jsou v přehledné podobě a uspokojivým způsobem zpracovány jako úvod ke katalogu zvonů.

Oceňuji, že práce cíleně zahrnuje nejen kostely, ale i kaple, zvoničky, hasičské zbrojnice, obecní domy, kovárny a jiné objekty. Takto široký záběr vůbec není běžný. Jak je z katalogu patrné, i na těchto, drobnějších objektech byly nebo jsou často zavěšeny zvony neobyčejně historicky cenné (barokní i starší).

Autorka podchytila nejdůležitější archivní prameny, které jsou k dispozici pro rekonstrukci historického zvonového inventáře v jednotlivých objektech. Kombinace farářských relací, Eichlerovy sbírky, rekviziční evidence z 1. a 2. světové války a dokumentace památkové péče se jeví jako vhodně zvolený a nezbytný základ práce. Autorka provedla i rozsáhlý průzkum obecních a farních kronik, které mohou údaje o zaniklých i současných zvonech zásadním způsobem rozšířit, a to zejména o sekundární informace, jako údaje o průběhu pořízení zvonů, jejich svěcení, okolnostech rekvizice apod.

K širokému výčtu pramenů bych doporučoval doplnit rekviziční dokumentaci z 1. světové války, uloženou ve fondu Zemský památkový úřad v Národním archivu v Praze (korespondenci k záchraně zvonů a vyplněné formuláře tzv. katastru zvonů pro Čechy). V seznamu pramenů je uvedena sign. 21, Rokycansko (resp. příslušné vikariáty) je však obsaženo především pod sign. (inv. č.) 22 a 23. Potřebný by byl též průzkum ve sbírkách Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech – může mít fotografie zvonů z rekvizic, pohlednice nebo odznaky ze svěcení, zvony, sádrové odlitky, ale i rukopisný materiál o zvonech v některé osobní pozůstalosti a jiné materiály (např. brožuru ke svěcení zvonů ve Strašicích roku 1937, kde jsou uvedeny i jejich nápisy) apod.

Zvony jsou jediným druhem movitých památek, které trestuhodně opomněla poslední uměleckohistorická topografie *Umělecké památky Čech (1977–1982)*. Zároveň jsou skupinou předmětů, jejichž popisy v pramenech i literatuře jsou zachyceny s velmi různorodou věrohodností a spolehlivostí a v drtivé většině případů neodpovídají realitě a dnešním požadavkům na jakoukoli, byť jednoduchou evidenci uměleckých předmětů nebo památek. Vždy je proto nutno vycházet ze situace na místě a zvon zhlédnout na vlastní oči a zdokumentovat přímo v terénu. Tuto potřebu autorka částečně nahradila studiem evidenčních listů památkové péče (popř. záznamů v tzv. památkovém katalogu), částečně průzkum na místě sama provedla.

Ze sumační tabulky v závěru práce vyplývá, že autorka podchytila 336 zvonů existujících i zaniklých, což je úctyhodné číslo, stejně jako počet 129 zachycených zvonových stanovišť. Množství informací a údajů, vztahující se k jednotlivým zvonům v archivních pramenech, nebylo jednoduché přehledně a správně utřídit, přesto konstatuji, že se s daným úkolem autorka dobře vyrovnala a v materiálu se neztratila.

Území Rokycanska bylo zvoleno vhodně, protože k němu dosud nebyl proveden ani publikován bližší výzkum. Souhrnné katalogové shromáždění tolika nových informací o zvonech ze všech základních dochovaných pramenů je originálním a vcelku zdařilým pokusem o charakteristiku krajiny zvonů Rokycanska.

Autorka prokázala schopnost sestavit na základě vlastního archivního i terénního průzkumu obsáhlý a komentovaný katalog zvonářských památek okresu Rokycany, což naplňuje požadované charakteristiky závěrečné diplomní práce.

Vzhledem k některým připomínkám závažnějšího charakteru, které jsou formulovány výše v oddílu „Připomínky a náměty“, navrhuji práci hodnotit jako velmi dobrou.

Práce splňuje požadavky na udělení akademického titulu Magistr.

Práci doporučuji k obhajobě.

Návrh klasifikačního stupně: velmi dobře.

(Radek Lunga)

Praha 6. září 2023